

## ■ מאת ענת מינץ

אף שהנשים הן חלק בלתי נפרד מצה"ל מאז היווסדו, שש נשים בלבד זכו לקבל צל"ש על פועלן במסגרת שירותן הצבאי. כל אחת מהן בטוחה שהוא לא ממש מגיע לה ומצניעה את פרט המצוינות בביוגרפיה שלה. אף אחת מהשש לא עונדת את סיכת הצל"ש, לא מיסגרה את התעודה ובוודאי שלא תלתה אותה על קיר סלון ביתה. גם כשהן נדרשות לגולל בטפסים שונים את קור רות חייהן, לעולם לא יזכירו את סיפור גבורתן והעובדה שבי צה"ל חשבו שהוא ראוי לציון כה מכובד. קבלו אותן.

### עיטור המופת, נובמבר '55

## אסתר ארדיטי-בורנשטיין

האישה הראשונה שזכתה בצל"ש הרמטכ"ל היא אסתר ארדיטי-בורנשטיין (62). עד היום אירועי הלילה הסוער ההוא, בנובמבר 1955, מצמררים אותה. אל בסיס חיל האוויר בצפון הא' רץ חורן ארבעה מטוסי „מוסקיטו" שהיו בטיסת אימונים. כשהת' כונן המטוס הרביעי לנחות, פגע בו ברק והוא צלל לשרה שליד הבסיס.

אסתר ארדיטי, ששירתה כחובשת, הוזעקה עם האמבולנסים והכבאיות למקום, אלא שהבוץ העמוק לא איפשר נסיעה, והחיי' לת הצעירה רצה אל המטוס הבוער. בחיך היא נוכרת שנעליה הצבאיות נפלו מרגליה תוך כדי ריצה, וכשהשתחררה רצו שלטור נות הצבא להעמידה למשפט על אובדן ציור.

ארדיטי: „כשהגעתי למטוס, האש כבר אחזה בצמות שלי, אבל ידעתי שהוא עלול להתפוצץ בכל שנייה ולא חשבתי על עצמי. ראיתי גבר מוטל מחוץ למטוס, והתחלתי לגרור אותו, כדי להרי' חיק אותו מהאש. 'הטייס נמצא עדיין בתוך המטוס', הוא אמר לי, 'תלכי אליו'.

„רצתי שוב למטוס ושמעתי גבר זועק 'אמא'. ראיתי את הטייס קשור למצננת שלו, רגליו עולות בלהבות, ושמעתי משהתחמשת לידו עולים קולות פיצוץ. תוך שניות הוצאתי אותו מהמטוס הבר' ער, וזה התפוצץ מיד אחרייך. הטייס הצעיר שהצלתי היה יענ' קל'ה שלמון. חוריו אימצו אותי כבת, הם הסבא והסבתא של ילדי ואני, העולה החדשה מאיטליה, הרווחתי משפחה נפלאה".

כשרצה מלחמת ששת הימים היתה ארדיטי אחות מוסמכת ונהנת אמבולנס. את שני ילדיה הקטנים השאירה בביתה בירוש' לים, והצטרפה כאורחת לצנתנים שפרצו אל העיר העתיקה. הם קראו לה „המלאך בלבן". על חילוף צוות האוויר ב'55 קיבלה את צל"ש הרמטכ"ל ולפני 25 שנים הוענק לה עיטור המופת.

אין לה שמץ של מושג באיזו מגירה שוכן את הכבוד. „פעם אחת בחיי, במצער שנערך בירושלים, ענדתי את סיכת הצל"ש ושמעתי את אחד הילדים שהיו בקהל אומר לאימו ומצביע עלי 'הנה אישה שותתפשה לגיבור'. מיד הורדתי את הסיכה. גובהי מטר וחצי, ומשקלי אז היה בסך הכל 48 ק"ג. עם נתונים כאלה אי אפשר להיות גיבורה. בעלי מאור גאה בי, אני לא אהבת את זה".

### צל"ש אלוף פיקוד דרום, '56

## רוזי' להר-זינגר

רוזי' להר-זינגר (60) מחולף טורחת לציון כבר בתחילת השי' הזה כי הצל"ש שלה הוא הצל"ש הקרבי היחיד בין הנשים. בעת מבצע קדש היתה שרטטת מודיעין

בגודר 82 של השריון וצור' פה לחול"ם הפיקוד. „אמנם אז לא לקחו נשים לקרב", היא אומרת, „אז בואי' נאמר ששכחו אותי שם". בעיצומו של קרב, נוצר נתק בין הכוחות המ' סת' ערים' לבין חוחל"ם. משנוכחה להר כי איש לא ער' נה לפקודות המג"ד בקשר, ניגשה למכשיר וחחלה לשדר, תחת אש. לאורך כל הקרב, קיבלה הנחיות מהדרג הפיקודי והעבירה אותן לכוחות בשטח.

„ככל שעוברות השנים", אומרת להר, „אני מבינה שהצלתי חייהם של רבים, אבל בעצם עשיתי את מה שהייתי צריכה לעי' שות בלי לחשוב על זה יותר מדי. בגודר לא הירבו לדבר על זה, כי שוביניזם נכבד ואישה עם צל"ש לא הולכים ביחד, אבל אני יודעת שהמעשה שלי הוא חלק ממורשת הקרב של צה"ל ע' היום.

„אני מאוד גאה במה שעשיתי, אבל אני לא חושבת שזה צריך להיות כריזם הביקור שלי. לגברים חשוב להוכיח ברומה שלהם כל פרט מערכם הצבאי. אני, שהשתחררתי בדרגת סמלת ב'6', לא חשבתי לעשות מזה ענייין".

במרוצת השנים צה"ל שכת אותה, ולכניס השריון היא לא הר' זמנה, אבל להר מסריבת לקטר, „בסך הכל עשיתי את שלי והמי שכתה הלאה".

# נשורה חיל



## אסתר ארדיטי חילצה פצועים ממטוס בוער. רוזי' להר השתלטה על מכשיר קשר תחת אש. דינה זלץ ואסנת זהיר ליוו במסירות פצועים ומשפחות של חללים ונעדרים. רבקה יצחק הצטיינה כקצינת ח"ן אוגדתית במלחמת יום כיפור. אורית טאפט התעלמה מפציעתה ונחלצה לטפל קודם ביתר פגועי אוטובוס התופת בכפר דרום ● הצל"שניקיות של המדינה



דינה זלץ-בן-יהודה. "ביובזו עלי כבוד שמגיע לגיבור אמיתי"

„ביום הראשון למלחמה ישבנו על קו המים בתעלה. הרבה נהרגו ונפצעו שם, ואני קיבלתי צל"ש. היה לי לא נוח עם זה. מלחמת יום כיפור היתה המלחמה הכי איזמה שחיתה לנו, ולא נעים להיזכר בשום דבר שקשור במלחמה ההיא, בטח לא באת. צל"ש כמסייר כאות הוקרה על מעשה גבורה חד' פעמי, קצר מוטה, ואני בטוחה שיש חיילים מאוד אמיצים, שמסכנים את עצמם ועושים לאורך זמן מאמצים עילאיים, אבל הם לא מקבלים צל"ש".

„מעולם לא הלכתי לקבל את סיכת הצל"ש. יש לי הרגשה שביובו עלי כבוד שצריך היה לתת לגיבור אמיתי. הסיבה היחידה שהסכמתי בסופו של דבר לקבל את הצל"ש היתה, שאמר לי שדרכי ניתן צל"ש לכל המשפחות השכולות. אני הייתי בסך הכל חיילת בת 19 ומילאתי את תפקידי. עם כל הקושי שהיה לי בטיפול במשפחות, אני לא יכולה לשכוח

לרגע שעליהן חרב עולמן, ואילו אני המשכתי בחיי".



אסתר ארדיטי-בורנשטיין

אז (מימין) וכיום. „פעם אחת בחיי, במצער בירושלים, ענדתי את סיכת הצל"ש". תצלומים ורפרודוקציות: אורן אגמון, זום 77, שרית עוזיאלי



קיבלתי אותו, לא חשבתי שעשי' תי משהו מיוחד. עשיתי מה שהי' יתי צריכה לעשות. אני בטוחה שיש אנשים שעשו יותר ממני". היא השתחררה לפני כעשר שנים משירותה בצה"ל בדרגת סא"ל, אך לימים סיפרה כי רק בתקופת הקרבות התייחסו אליה כאל שווה בין שווים. „בחי' היום'יום בצבא מתייחסים אלייך כאל אישה, גם אם את קצינה מנוסה ומוכשרת", אמרה באחד הראיונות. „כך היה לפני שקי' בלתי את הצל"ש וגם אחרי כן.

היום הזה מושפע מהתייחסות חברתית ולא משוני בכישורים, כי כשנותנים לאישה מוכשרת אפשרות לנצל את כישוריה, כמו בוד מן מלחמה, היא עושה את זה בדיוק כמו גבר מוכשר".

### צל"ש מפקד חיל הים, '95

## אורית טאפט



אורית טאפט כיום

„בשנייה הראשונה חשבתי שרוקו עלינו בקבוק תבערה", היא משוחזרת. „אחרייך הכנתי שזה פיגוע קשה יותר. בצבא אמנם הייתי מוכמת, אבל בתיכון התגברתי במד"א ותמיד היה איתי חיק עזרה ראשונה. אוטומטית הוצאתי את התיק והתחלתי לפ' עול. הסתובבתי בין הפצועים עם התחבושות האישיות וחוסמי העורקים שהיו לי, וכשהם נגמרו, קשרתי את שרוללי הסוודר שלי סביב האיברים הפגועים. אחרי כמה דקות הגיעו רופא וחובשים, ויחד המשכנו לטפל במי שרק היה אפשר".

טאפט עצמה נפצעה בפיגוע, אבל התעלמה מפציעתה. רק לא' חר שכל הפצועים פונו, והעברה אף היא לבית החולים, „סורוקה". כשחזרה לצבא, הוריעו לה שבלשכתו של עמי אילון, אז מפקד החיל, מחפשים אותה בדחיפות.

טאפט: „נלחצתי נורא. מה לי, הטוראית הקטנה. כולה ארבעה חודשים בצבא, ולמפקד חיל הים? אבל לא היתה ברירה, והתקשר תי. אז אמרו לי שלמחרת, ערב יום הויכורן, עלי להתייצב בלש כת מפקד חיל הים לקבלת צל"ש. הייתי בחלם. לא הקנתי למה עשו מזה כוח סיפור. בטקס עצמו נורא התרגשת, אבל יחד עם זה חשבתי מה בכלל אני עושה כאן".

טאפט מעולם לא עברה את סיכת הצל"ש, וגם נמנעה מלספר לחבריה על עברה המפואר. „לא קל לי לדבר על זה", היא אומרת, „הרי בסופו של דבר מרובך באירוע מאור כואב". בימים אלה היא לומדת במכינה באוניברסיטה העברית ומקווה להתקבל ללימודי רפואה באוניברסיטת בן-גוריון בבאר-שבע.

### צל"ש רמטכ"ל, '73

## רבקה יצחק

לרבקה יצחק (51) הוענק צל"ש מפקד אוגדה בשל עבודתה כקצינת ח"ן אוגדתית בסני' במלחמת יום הכיפורים. בפרוץ המ' לחמה שירתה יצחק במפקדת אוגדת סיני בכיר גפנפה, ונשארה שם עד סיומה, מעורדת את הקצינות, החובשות והאחיות שהיו אר' תה באוגדה ועברו בקווים הקדמיים. היא עצמה טיפלה בחיילים ובמשפחות הנופלים.

„הצל"ש לא שינה ולא משנה לי כלום", היא אומרת. „גם כש' לאחר המלחמה הקימה יחידה

### צל"ש רמטכ"ל, '73

## אסנת זהיר-איתן



אסנת זהיר-איתן בצעירותה

אסנת זהיר-איתן (44) היתה גם היא קצינת נפגעים במלחמת יום כיפור, וצל"ש הרמטכ"ל הור' ענק לה על פעילותה למען נפגעי עי האוגדה בה שירתה. בכתב ההמלצה לצל"ש נכתב, כי היא עמדה במסירות בלחצים הנפש' יים שהיו כרוכים בעבודה מסוג זה. והיר-איתן עסקה בפינוי הנ' פגעים ובויווי ההרוגים והפצור' עים קשה וכן טיפלה במשפחות השכולות.

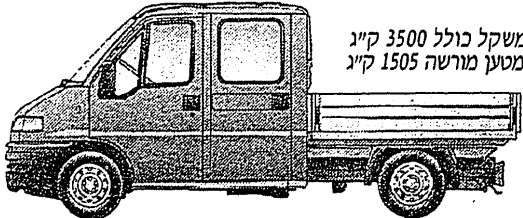
לאחר המלחמה הקימה יחידה

# יותר נוחות-יותר כח

## קח FIAT הרקולס טורבו דיזל לעבודה ולמשפחה ותרוויח קילומטרים של יתרונות: 118 כ"ס, קבינה הכי מרווחת שיש ושטח העמסה ענקי



**FIAT הרקולס** טורבו דיזל אינטרקולר **חז' קבינה ו- FIAT הרקולס** טורבו דיזל **דבל קבינה**. שתיהן אמינות, חזקות, מרווחות וחסכוניות. ● מנוע טורבו דיזל בעל צריכת דלק נמוכה ● טיפול רק אחת ל-15,000 ק"מ ● שטח העמסה גדול במיוחד ● תא קבינה מרווח לנהג ו-6 נוסעים (דאבל קבינה) ● משאית קלה הדורשת רישיון ב' בלבד. סע ב-**FIAT הרקולס** טורבו דיזל ותגלה שיש לך המון מקום להעמסה, להסעה ולא פחות חשוב, למשפחה.



**ועכשיו FIAT הרקולס '98 במחיר אטרקטיבי מ-104,900 ש"ח בלבד! (לפני מע"מ) המסחריות של FIAT**

**לפרטים טלפנו: 1-800-88-33-88**

סוכנות מכוניות לים התיכון בע"מ, יבואני מיאט, לנציח' ואלפא רומיאו. אולם תצוגה ראשי: יגאל אלון 90, תל אביב: 5655555-03. המחירים בתאם למחירון 5/7/98 ואינם כוללים מס בולים, אגרת רישוי ואביזרי רישוי.